

ETT FÖRSVAR FÖR EUROPA

Av pol. mag. HENRIK ÅKERMAN

DET TORDE FÅ anses som tvivelaktigt, huruvida den skrift i EEC-frågan, som för en tid sedan presenterades av trion Myrdal-Ekström-Pålsson, i någon nämnvärd omfattning förbättrat Sveriges taktiska läge inför de kommande förhandlingarna i Bryssel. Men även om deras uppfattning om EEC för en konservativ verkar påfallande reaktionär, har de rätt i sin åsikt, att ekonomi och politik icke i längden kan skiljas åt. Följaktligen kan inte Sverige, varken vid en associering eller genom handelsavtal med EEC, undvika följderna av det politiska samarbetet på kontinenten. Om man i strävandena att ena Europas stater endast ser ett hot mot Sveriges självständighet, måste slutsatsen självfallet bli, att vi under alla omständigheter måste hålla oss utanför allt vidare samarbete med EEC. För dem som emellertid uppfattar europamarknaden som en första station på vägen mot en världsordning, där rätten spelar större roll än de enskilda staternas storlek och vapenpotential, blir slutsatsen emellertid en annan.

Den svenska alliansfriheten om-

fattas av en nästan enhällig svensk opinion. Men den årliga levnadsstandardökningen omfattas av en än mera enig allmänhet. Alla försök att förringa de svårigheter Sverige kommer att ställas inför om vi ej lyckas säkra vår export till det utvidgade EEC-området, måste därför anses som politisk eskapism.

Den svenska hållningen gentemot den gemensamma marknaden kännetecknas fortfarande i viss utsträckning av ett mellanting mellan defeatism och irritation över att Sverige ånyo tvingats definiera gränserna för sitt utrikespolitiska handlande. I denna debatt har man från vissa håll haft påfallande lätt att finna argument mot ett utvidgat samarbete med våra naturliga handelspartners. En samlad genomgång av de mest kritiska argumenten mot EEC torde därför vara på sin plats.

I. »EEC är endast en rikemansklubb»

Inom vissa kretsar menar man, att u-länderna kommer att bli lidande på den europeiska integrationen. För att höja sig ur sitt nuvarande ekonomiska tillstånd måste

de producera och exportera inte bara råvaror utan även industriprodukter. En anknytning till EEC skulle för dessa stater endast medföra att de tvingas förse Europa med råvaror, samtidigt som deras egna industrier utkonkurreras på hemmamarknaden. Detta argument mot EEC verkar bestickande, i synnerhet som vissa afrikanska stater redan fördömt EEC, såsom utgörande en ny form av den förhatliga kolonialismen. Därmed förbiser man emellertid bl. a. det viktiga faktum, att ingen stat kan uppnå ekonomiskt välstånd endast därför att de europeiska staterna undlåter att rationalisera sin ekonomi. Men det finns även andra punkter, som visar, att ovanstående resonemang ger en skev bild av verkligheten.

1. Den ökning av levnadsstandarden, som förväntas följa med den accelererande integrationen, kräver även en ökad differentiering av de enskilda varuprodukterna. Det kan redan nu konstateras, att storföretagen icke önskar splittra sin produktion i den utsträckning, som konsumenterna finner önskvärt. De starkt specialiserade småföretagen i Europa och i u-länderna kommer därigenom icke bara att kunna behålla sin marknad utan även att utvidga densamma. Det torde heller inte vara för optimistiskt att förutse, att denna utveckling även måste medföra, att företag i Europa bildar dotterbolag i länder, som kan leverera såväl rå-

varor och specialiserade industriprodukter som arbetskraft, och som samtidigt utgör presumtiva konsumtionsområden.

2. Den ökade konkurrensen inom en integrerad europeisk marknad kommer självfallet att främja tillkomsten av storföretag och överhuvudtaget en produktion i långa serier. Detta i förening med kravet på en ökad specialisering kräver ett större antal underleverantörer. Volvo t. ex. lär ha ca 1 300 underproducenter, vilka levererar allt från skyddsbrickor till bakaxlar.

Det går dock inte att förneka, att många företag kommer att konfronteras med stora övergångssvårigheter trots de bestämmelser, som finns i artikel 130 av Romfördraget angående hjälp från Europeiska investeringsbanken åt företag, vilka önskar modernisera eller skapa nya arbetsmöjligheter. Men detta gäller även för företagen i dag; struktur-rationaliseringar förekommer ständigt. Utan denna skulle vi förmodligen få vidkännas en långt allvarigare arbetslöshet än den relativt godartade och säsongmässiga som vi hittills haft att kämpa emot. Detta förhållande blundar gärna EEC-motståndaren för; precis som de än oroar sig för de svenska företagens anpassningsförmåga, än finner det opportunt att anföra industriens produktionskapacitet som bevis för att vi utan större svårigheter kan nöja oss med att ingå handelsavtal med EEC.

3. Även om vi blir tvungna att

höja tullarna mot vissa u-länder, torde en stor del av de aktuella importprodukterna kunna införas från u-länderna inom EEC. Generellt sett kan man kanske därför säga, att Afrika kommer att gynnas på Sydamerikas bekostnad. Denna förmodan bestyrkes av de forna franska koloniernas välvilliga inställning till en associering med europamarknaden samt av USA:s ansträngningar för att söka mildra den förväntade diskrimineringen mot sydamerikanska produkter.

4. Ministerrådet kan på förslag av kommissionen, med kvalificerad majoritet, bevilja medlemsstat att från länder utanför unionen införa vissa produkter till reducerade tullar, eller rentav tullfritt, om medlemsstatens försörjning traditionellt är beroende av import från utomstående länder, och produktionen inom unionen icke är tillräcklig för en medlemsstats försörjning. (Se vidare Sveriges industriförbunds skrift »Aspekter på Romfördraget».)

Kommissionen kan vidare bevilja tullkontingenter för vissa varor, t. ex. om en förändring av försörjningskällorna menligt skulle inverka på förädlingsindustrin i medlemsstaten ifråga. Även om Sverige icke är medlem av EEC, utan endast söker associering, bör vi förhandlingsvägen kunna utverka vissa fördelar härvidlag, då en stor del av för Sverige viktiga importprodukter omfattas av ovanstående undantagsbestämmelser.

5. Den arbetsfördelning, som EEC syftar till, torde förutom ett effektivare utnyttjande av de tillgängliga resurserna även kunna främja en lugnare konjunkturutveckling och därmed eventuellt också stabilare råvarupriser. Ingenting torde vara mera välkommet för u-länderna, som i många fall lever på att exportera en enda produkt.

6. Genom Storbritanniens förhandlingar i Bryssel har uppmärksamheten ånyo fästs på de förändringar som skett i världshandelns inriktning sedan krigsslutet. En engelsk anslutning till EEC skulle främja tillkomsten av en världsomfattande uppgörelse på handelsområdet och samtidigt utgöra ett incitament till ytterligare överläggningar inom GATT om ett generellt tullsänkingsprogram. EEC har för övrigt redan ställt i utsikt, att handeln med råvaror och livsmedel skall regleras i globala avtal. Försäkringarna till Indien och Ceylon om en fri import av te till Europa är i detta sammanhang betydelsefulla.

II. »EEC visar inte samma förståelse för ekonomisk hjälp till u-länderna som Sverige»

Hjälpen till u-länderna har på mycket kort tid blivit hela svenska folkets angelägenhet. Trots högtidliga deklarationer, första majdemonstrationer och tvivelaktiga uttalanden om att ett ja till Europa i u-länderna kan tolkas som att vi

säger nej till dessa stater, överstiger den svenska hjälpen icke 0,19 % av nationalprodukten. Betraktar man nedanstående tabell över OECD-ländernas biståndsgivning 1960 i procent av bruttonationalprodukten, framstår våra insatser i än mindre smickrande dager. Speciellt bör noteras att Frankrike och Portugal framstår som de i särklass största bidragsgivarna.

1. Förenta Staterna	0.59 %
2. Länder med »koloniala förpliktelser»	
Belgien	0.86 %
Frankrike	1.51 %
Nederländerna	0.48 %
Portugal	1.50 %
Storbritannien	0.61 %
3. Övriga länder	
Canada	0.20 %
Danmark	0.10 %
Italien	0.08 %
Norge	0.11 %
Schweiz	0.05 %
Sverige	0.06 %
Tyskland	0.29 %

Det är samtidigt betänkligt, att man inom vissa kretsar av allmänt ideella och principiella skäl oftast rekommenderar multilateralt bistånd, trots att denna biståndsform inte sällan visat sig mindre effektiv än den bilaterala. Vidare tycks det finnas en viss misstänksamhet mot kommersiellt bistånd, trots att denna inte bara främjar kapitalexport till u-länderna utan även upp-

muntrar import från dessa stater. Denna inställning framstår som än mera märklig när man betänker, att det samlade beloppet av enskilda svenska investeringar och krediter till utvecklingsländerna, under år 1961, uppgick till ungefär samma summa som det statliga anslaget under innevarande budgetår — 150 milj. kr. Kort sagt, man tycks inte alltid vara klar över, att en avvägning mellan de olika formerna av bistånd är nödvändig, och att denna avvägning måste göras med tanke på u-ländernas behov och inte genom att tillämpa mer eller mindre oklara ideologiska värderingar. Framför allt bör man vara realistisk nog att inse, att då den ekonomiska hjälpen, för att vara verkligt effektiv, måste sträcka sig genom ett stort antal år, man även måste utforma den så att den blir till viss fördel även för givarlandet.

Utän att kritisera de svenska insatserna skulle man kunna rekommendera EEC-motståndarna att i detta stycke visa en viss modération, när det gäller att hävda betydelsen av att Sverige icke liar sig med EEC för att därigenom bättre kunna hjälpa de ekonomiskt mindre utvecklade staterna. De åtgärder, som redan vidtagits från EEC:s sida, har visat sig vara både realistiska och väl i samklang med Romfördragets princip om att »bekräfta den solidaritet, som förenar Europa med länderna på andra sidan haven» och att »trygga utvecklingen av välförhållandet i dessa länder

i överensstämmelse med andan i Förenta Nationernas stadga».

III. »*En fri arbetsmarknad är ett hot mot den fulla sysselsättningen*»

Den svenska arbetsmarknadspolitiken har som målsättning bl. a. att trygga en full sysselsättning. Av vissa uttalanden som gjorts, bl. a. av finansminister Sträng, skulle denna målsättning äventyras, om vi inte kan beviljas undantag från Romfördragets bestämmelser om en fri arbetsmarknad. Dessa farhågor besannas emellertid inte, om man studerar fördragets 48:e artikel, där arbetskraftens rörlighet bl. a. definieras som rätten att söka faktiskt erbjudna anställningar. Det är alltså icke tillåtet att resa runt för att söka arbete i någon av medlemsstaterna. Denna rättighet har vidare definierats i en förordning från ministerrådet, vilka regler avsåg första perioden av övergångstiden, och som i korthet innebär, att en utländsk arbetstagare endast erbjuds anställning om en inhemsk arbetare inte anmält sig som sökande under de tre veckor platsen varit utlyst. Denna tidsperiod, som avser att skydda det egna landets arbetstagare, torde emellertid stegvis avvecklas; detta betyder dock inte att svenska arbetare kommer att få svårt att finna arbete p. g. a. invandring söderifrån. För det första torde det vara nödvändigt att även i framtiden utlysa den aktuella anställningen — ett engagerande av

utländsk arbetskraft skulle därmed i praktiken endast komma till stånd, då det råder full sysselsättning. En följd av denna ordning kan bli, att översysselsättningen försvinner till förmån för en full sysselsättning, och att därmed den för alla parter skadliga löneglidningen dämpas. För det andra torde LO förmodligen se till, att den utländska arbetskraften icke diskrimineras vad angår löner m. m., varför företagen som regel måste finna det vara mera lönande att anställa svenska arbetare.

Till sist kan man erinra om att artikel 49 i Romfördraget dessutom stadgar ett nära samarbete mellan de nationella arbetsmarknadsmyndigheterna, vilken bestämmelse, liksom den som reglerar sammanställningen av den Ekonomiska och sociala kommittén, utgör en viss spärr mot övernationella beslut och därmed också mot allvarigare störningar på arbetsmarknaden för ett enskilt land.

IV. »*En anslutning till EEC betyder socialpolitisk nedrustning*»

Romfördragets bestämmelser angående socialpolitiken är ytterst knapphändiga, vilket lämnat fältet fritt för mer eller mindre fantastiska förutsägelser. De farhågor som hittills framkommit angående följderna av en anslutning till EEC torde emellertid av flera orsaker vara betydligt överdrivna:

1. De riktlinjer som finns i Rom-

fördraget angående socialpolitiken har bl. a. tillkommit för att reglera, att ingen stat erhåller bättre konkurrensbetingelser än de andra genom att utge mindre sociala förmåner. Det torde därför knappast finnas någon reell motivering till antagandet, att EEC skulle söka för- må Sverige att skära ner t. ex. arbetslöshets- eller olycksfallsförsä- ringen. Dessa farhågor framstår som än mera märkliga om man frå- gar sig hur EEC skulle kunna tvinga de svenska myndigheterna att genomföra denna nedrustning. Romfördraget avser nämligen en- dast att i begränsad omfattning överföra bestämmanderätten i dessa frågor till de gemensamma institu- tionerna.

2. Den samordning av socialpoliti- ken som det talas om i artikel 117 syftar inte heller till att skapa en gemensam socialpolitik. Däremot stadgas det i samma artikel, att medlemsstaterna skall verka för bättre levnads- och arbetsvillkor för arbetstagarna. Samordningen torde sålunda främst vara önskvärd för att man skall kunna underlätta arbetskraftens fria rörlighet, och torde i praktiken betyda, att de länder, vars socialpolitik är mindre ambitiös, tvingas se om sitt hus.

3. Det är inte helt uteslutet att Sverige i jämförelse med kontinen- talländerna i vissa avseenden visar sig företräda en mindre framsynt socialpolitik. Vad gäller familjepo- litiken ligger t. ex. Frankrike långt före, likaså Västtyskland. Bäst be-

lyses detta förhållande av det fak- tum, att det franska familjestödet för flertalet familjer med tre eller flera barn uppgår till 50% eller mera av familjeförsörjarens lön. Inte heller finansieras dessa förmå- ner av förmånstagaren själv via budgeten som i Sverige, utan med avgifter, som till allra största delen belastar arbetsgivaren.

Förutom dessa befolkningspoli- tiska åtgärder har man försökt och, i motsats till Sverige, lyckats åstad- komma ett skattesystem som tar hänsyn till såväl skatteförmågan som försörjningsbördan och som därigenom fördelar skattetrycket mera rättvist mellan barnfamiljer- na och övriga inkomsttagare.

V. *»Utländska kapitalister kommer att köpa upp våra naturtillgångar»*

Farhågorna för ett genomförande av Romfördragets bestämmelser ifråga om etableringsrätten och de fria kapitalrörelserna torde förmod- ligen vara mycket överdrivna. Själva etableringsrätten, dvs. rätten för en utlänning att här i riket driva rörelse på samma villkor som svenska medborgare, kan knappast medföra större olägenheter; det faktum, att tvånget att söka till- stånd hos Kungl. Maj:t upphäves, innebär ingen genomgripande för- ändring. Däremot kan vissa kom- plikationer uppstå, vad gäller en utlännings rätt att i Sverige för- värva och förfoga över fast och lös

egendom samt utan att här vara etablerad, förvärva delägarskap i bolag och andra juridiska personer.

Man måste emellertid komma ihåg, att problemet i praktiken begränsas till att omfatta äganderätten till gruvorna och skogen. LKAB är helt statligt, och risken att Grängesberg och Boliden skulle säljas till utländska intressenter kan inte bedömas såsom överhängande. Återstår alltså skogen. Denna äges till 25 % av staten, 50 % tillhör bondejordbruken och resterande 25 % äges av bolagen. Risken att de två första kategorierna skall hamna i utländsk ägo är av olika orsaker minimal; däremot kan det kanske finnas en viss risk att utländska intressenter vinner ett begränsat inflytande på bolagsskogen genom inköp av skogsbolagens aktier.

Allt tal om etableringsrätt är emellertid något missvisande, eftersom vad saken gäller är lika behandling för in- och utländska rättssubjekt. En ingående reglering av etableringsrätten om den inte är diskriminerande mot enskilt land är alltså förenlig med Romfördraget. Den svenska jordförvärvslagen t. ex. utgör en betydande spärr mot en mera omfattande försäljning av bondejorden. I de svenska bolagsordningarna kan också vissa förbehåll införas som skydd för svenska intressen trots att det egentligen strider mot Romfördragets anda. Så har t. ex. skett i Tyskland och i Holland.

Till sist: argumentet att utländska kapitalintressen skulle köpa upp svenska företag för att sedan lägga ner dem för att därmed undgå konkurrens faller på sin egen orimlighet. Är ett företag dåligt vill ingen köpa det — är det bra vill man inte lägga ner det.

VI. »En anslutning till EEC betyder att vi ej kan föra en självständig selsättnings-, penning- och finanspolitik»

Detta konstaterande är helt riktigt. Men det har vi aldrig kunnat — inte ens under 1930-talet. Så länge vi överhuvudtaget handlar med andra länder, kan vi inte skydda oss för skadeverkningarna av en utländsk recession. Vi kan eventuellt mildra dess effekt genom beredskapsarbeten, men någon egen högkonjunktur kan vi aldrig skapa. Oppositionen mot de fria kapitalrörelserna och den gemensamma arbetsmarknaden är till stora delar lika ologisk. Dessa företeelser utgör ändock till sist endast en annan och kompletterande sida av den internationella handel, som vi så varmt förordar. Av regeringens uttalanden att döma önskar man tydligen inte bara undvika politiskt samarbete med EEC utan även vissa former av rent ekonomiskt samarbete.

Denna negativa attityd är svår-förståelig, eftersom Romfördragets bestämmelser om att medlemsstaterna skall samordna sin ekono-

miska politik, inte medför någon inskränkning i de enskilda medlemmarnas rätt att själva utforma denna politik. De åtgärder, man anser sig böra vidtaga med anledning av det rådande konjunkturläget, måste sålunda fattas enhälligt. Inte heller anger fördraget några sanktioner, vilka kan tillämpas mot ett land, som icke följer de av de gemensamma organen utfärdade rekommendationerna.

Självfallet medför ett accepterande av Romfördragets bestämmelser, angående en samordning av den ekonomiska politiken, en viss moralisk förpliktelse att icke vidtaga åtgärder, som kan skada de andra staternas intressen. Genom vårt medlemskap i GATT, IMF, EMA och OECD är vi emellertid redan nu bundna i detta avseende. Det torde vara svårt att förena en mycket mera långt gående harmonisering av finans- och penningpolitiken med ordalydelsen i artikel 103, om att medlemsstaterna »skola samråda sinsemellan» om konjunkturläget och att de själva skola utforma sin ekonomiska politik.

I Brysseldeklarationen den 28 juli yttrade handelsminister Lange bl. a. följande: »Gemenskapen har genom sina djärva initiativ i de europeiska enhetssträvandena öppnat nya perspektiv för den ekonomiska integrationen. Min regering har från första början arbetat för en integrerad europeisk marknad ...» »Beträffande de ekono-

miska aspekterna delar vi Gemenskapens uppfattning att integration innebär ej endast att tullar och kvoter i handeln mellan de berörda länderna avskaffas utan även att ett antal andra ekonomiska och sociala åtgärder vidtages ...»

Det tycks vara svårt att på sina håll acceptera detta förhållande och att Sverige måste »åtaga sig förpliktelser motsvarande de fördelar vi erhåller». Hallstein-kommissionen är en hård förhandlingspartner, vilket är naturligt med tanke på de »vested interests» den har att kämpa emot inom den egna gemenskapen. Det är därför troligt, att svårigheterna för Sverige att finna en ur svensk synpunkt acceptabel anslutningsform till EEC, liksom oenigheten i Europa angående den politiska unionens utformning, hellre beror på att de övernationella krafterna är för svaga än på att de är för starka.

Till sist vilar emellertid det allvarligaste motståndet mot EEC på känslomässiga felslut och en ovilja att engagera sig i en oundviklig utveckling. Vi kan föra en alliansfri politik, men vi kan inte vara neutrala i kampen för vår egen kulturs förnyelse. Trots u-ländernas ökade betydelse är det inte dessa stater, som försvarar det västerländska arvet. Därför kan inte heller rivaliteten mellan öst och väst avgöras i Asien eller Afrika, utan av vad som händer inom den atlantiska världen. Utvecklingen tyder på att 60-talet inte bara blir Afrikas utan

även Europas årtionde och att en ny maktbalans inom västalliansen håller på att växa fram. Uttrycket »The new frontier» kommer kanske därför bättre att passa in på förändringarna i den gamla världen

än i den nya. Det vore önskvärt, att inrikespolitisk enighet kunde uppnås även på dessa punkter. Politik är inte bara det möjligas konst, utan även konsten att göra det nödvändiga möjligt.